

возглавив группу активистов, объединившихся в "Европейский Комитет во славу Пророка". Спустя 4 месяца после этого Иран отозвал своих послов из этих стран, а популярная иранская газета "Хамшахри" объявила о проведении конкурса карикатур на тему Холокоста под девизом "Где предел свободы слова на Западе?" Победителю был объявлен денежный приз в размере 12 тыс. долларов. Таким образом, общественный скандал уже тогда начал перерастать в глобальный политический кризис, "увенчавшийся" трагической гибелью журналистов "Charlie Hebdo" спустя десятилетие в январе 2015 г. Это ещё раз подчеркивает и симптоматику, и ответственность культуры за всё происходящее.

Окончательно стало очевидно, что конфликт между современными формами культуры в условиях глобализации приводит массы людей не только к идейному, идеологическому, мировоззренческому противостоянию, но и кровавому террору, а это уже проблема, выходящая далеко за пределы философско-эстетического анализа форм смеховой культуры.

Литература и источники

1. Бычков, В.В. Эстетика. – М., 2009.
2. Тер-Минасова, С.Г. Война и мир языков и культур. – М., 2007.

ЗАХОДНІЯ І ЎСХОДНІЯ ЖАНРЫ Ў ПАЭЗІІ ЭДУАРДА ДУБЯНЕЦКАГА ЯК ПРАЯВА МІЖКУЛЬТУРНАГА ДЫЯЛОГА

Барысюк Т. П. (Минск, Беларусь)

Э. Дубянецкі – вядомы гісторык і культуролаг, паэт. Сярод паэтычных жанраў заходнееўрапейскага паходжання ім засвоены стансы, раманс, актава, александрыйскі верш, рандо і інш. У «Стансах пра Час, каханне і жыццё» выказваюцца ідэі хуткаплыннасці крохкага чалавечага жыцця, якое ў ідэале павінна быць асветлена каханнем і жаданнем процістаяць Часу, што забірае здароўе і сілы. У творы адчуваецца ўплыў матыва «бывай» з верша «Farewell! If ever fondest prayer...» Д.Г. Байрана. «Стансы...» Э. Дубянецкага адпавядаюць патрабаванням жанра, дзе павінна быць медытатыўнасць і чатырохрадковыя, сінтаксічна завершаныя строфы. «Раманс аб страчаным каханні» выяўляе ідэю немагчымасці выклікаць міласць жанчыны насуперак яе жаданню, што немагчыма прымусіць пакахаць. Адпаведна гэтаму віду верша, твор Э. Дубянецкага мае мілосную тэматыку і напеўны характар. У актаве «Цяжкія часіны» з адпаведнай жанру схемай рыфмоўкі радкоў (АБАБАБВВ) выказваецца ідэя пераважнай нездзяйсняльнасці людскіх мар і чаканняў цудаў, немагчымасці атрымаць выключна шчаслівую будучыню, без злыбедаў і стратаў. Верш «Спыніць пір падчас чумы...», заяўлены як александрыйскі, якраз і ўтрымлівае папарную рыфмоўку радкоў, і альтэрнанс паміж імі, і шасцістопны ямб з цэзурай пасярэдзіне радкоў. Аднак пасля цэзуры некалькі радкоў утрымліваюць не патрэбныя тры, а чатыры стапы,

г.зн. рытм крыху збіваецца. У вершы выказваецца ідэя несправядлівага панавання амаральных каштоўнасцей у сучасным грамадстве (хлусня, нянавісьць, подласць), калі станоўчыя чалавечыя якасці (праўда, вернасць, годнасць) у занядбанні, і выяўлена гэтая ідэя праз вобраз «піру падчас чумы», навеянага, відаць, пушкінскай творчасцю. Ідэяй рандо «Мана» з'яўляецца немагчымасць сапраўднага кахання пры ўмове няшчырасці яму падуладных людзей. Вылучыўшы першае слова «мана» ў асобны (першы) радок, Э. Дубянецкі парушыў патрэбную для кананічнага рандо агульную колькасць радкоў – 14 замест 13-ці, а таксама парушыў парадкавы лік павінных быць паўторанымі ключавых слоў – 10-ты і 14-ты замест 9-га і 13-га. Але калі першы і другі радкі аб'яднаць у адзін (як гэты і павінна было быць), то гэтая праблема знікне.

Усходнія цвёрдыя формы і віды верша ў Э. Дубянецкага прадстаўлены газеллю, рубаі, танкай, хоку і інш. У газелі як форме інтымнай лірыкі «Іду да цябе» аўтар выказвае ідэю доўгатэрміновай душэўна-эмацыянальнай скіраванасці лірычнага героя да яго каханай як найвышэйшага сэнсу жыцця і стымулу для натхнення. Патрэбная схема рыфмоўкі радкоў (*аа ба ва га...*) паэтам вытрымана, да кожнага рыфмаванага радка дададзены кароткі рэдыф – слова «іду» – для падкрэслення доўгатэрміновасці і настойлівасці душэўных памкненняў лірычнага героя да яго абранніцы. У апошнім бейце газелі можна ўключыць імя аўтара, але тут гэтага няма. Рубаі «Не згубі» напоўнена ідэяй неабходнасці чалавеку вытрымаць усе выпрабаванні злыбедамі, маной, каб дасягнуць вышыняў самаздзяйснення. Наяўнасць чатырох радкоў у творы, схемы рыфмоўкі радкоў *ааба* і філасофскага зместу, – усё гэта адпавядае патрабаванням цвёрдай формы рубаі. Танка (паводле аўтарскага жанравызначэння) «Туга» адлюстроўвае названы настрой лірычнага героя, навеяны яму вобразам месяца на небе. Тое, што гэтая манаграфічнае пяцірадкоўе без рыфм, адпавядае патрабаванням гэтай усходняй формы, але колькасць складоў у апошнім радку парушана – замест 5–7–5–7–7 маем 5–7–5–7–4. У хоку (паводле аўтарскага жанравызначэння) «Роспач» Э. Дубянецкі выказвае ідэю адчування эмацыянальнай дысгармоніі і адчаю ад знаходжання ў адзіноце, у немагчымасці яднання з каханай. Хоку як манаграфічнае трохрадкоўе без рыфмы адпавядае заяўленай форме, але колькасць складоў у другім радку парушана: замест 5–7–5–5–8–5. Аднак асобныя недакладнасці ў інтэрпрэтацыі названых заходніх і ўсходніх форм у пераважнай большасці выпадкаў не даюць падстаў для адмовы аўтару ў праве называць заяўленыя ім формы сапраўды такімі. Хіба што танка і хоку як цвёрдыя формы з-за парушэння колькасці складоў у радках могуць быць названы проста паэтычнымі мініяцюрамі і адпаведна маглі б быць размешчанымі ў нізцы «Кропелькі» (паэтычныя афарызмы і мініяцюры) той самай кнігі аўтара «Душы маёй няскончаны палёт» (2011).

Такім чынам, паэзія Э. Дубянецкага – яскравая выява заканамернасці ў сучаснай беларускай лірыцы да спасціжэння і засваення заходніх і ўсходніх форм, што якраз і сведчыць пра наяўнасць міжкультурнага дыялогу ў яго творчасці. Акрамя названых форм, аўтар засвойвае вельмі рэдкія або

адсутныя ў сучаснай беларускай паэзіі цвёрдыя формы і віды верша, такія як гашма, касыда, кыта, ліпаграматычны верш, лэ, пантарым, сіцыліяна, фард, дайна, дойна, дубейці, каламыйка, мураба, мусаба, мусадас, мусаман, мусамат, мухамас, пеон, фрашка, шаіры і інш., што фактычна з’яўляецца яго вельмі прыкметным унёскам у жанрава-страфічнае багацце і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі.

ХІХ СТАГОДДЗЕ Ў ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКА-ПОЛЬСКІХ ЛІТАРАТУРНЫХ СУВЯЗЕЙ

Бахановіч Н. Л. (Мінск, Беларусь)

Абнаўленне карты Цэнтральнай і Паўднёва-ўсходняй Еўропы ў канцы XVIII ст., у межах якога адбыўся ў тым ліку і трохэтапны падзел Рэчы Паспалітай паміж трыма суседнімі краінамі, засведчыла вызначальную па сваіх наступствах змену палітычнага статусу беларускай зямлі. ХІХ ст. у айчыннай гісторыі адметнае маштабнымі гістарычнымі падзеямі: вайна 1812 г., з’яўленне і ліквідацыя царскімі ўладамі моладзевага руху філаматаў-філарэтаў (канец 1810-х–1820-я гг.), два паўстанні (1830–1831 і 1863–1864 гг.). Названыя ўражальныя і неабвержныя факты ўздзейнічаюць на светаадчуванне, светабачанне і светаразуменне тагачасных грамадзян, а г.зн. і на мастацтва слова, дзе ў адным духоўна-культурным полі з польскамоўнай плыню, нарэшце, пасля працяглай паўзы, зноў пачынае фігураваць беларускамоўная літаратура.

Развіццё літаратурнага працэсу на беларускай і польскай тэрыторыях у гэты перыяд стымулююць як мінімум тры моўныя сістэмы – беларуская, польская і руская, праз пасрэдніцтва якіх на яго ўздзейнічае і культура іншых еўрапейскіх народаў. Сярод акрэсленага комплексу «каталізатараў» развіцця нацыянальнага мастацтва слова дамінантную ролю выконваў польскі па прычыне супольнасці папярэдняга гістарычнага шляху і наяўнасці грунтоўнага агульнага пласта – шэрагу беларускіх твораў на мове суседняга народа. Пры гэтым у структуру літаратурных тэкстаў ўваходзяць спрадвечны этнічны матэрыял – фрагменты гісторыі, элементы вуснай народнай творчасці, маркёры матэрыяльна-бытавай культуры і г.д. У. Мархель з гэтай нагоды разважае: «Польскамоўная творчасць аўтараў беларускага паходжання мела трансфармацыйны характар, бо беларускую ментальнасць яна пераводзіла ў рэчышча польскай мовы, у літаральным сэнсе перакладала на польскую мову» [1, с. 111].

Дзякуючы магчымасці такога «перакладу», у літаратурным працэсе прысутнічалі ўнікальныя творы, якія, на жаль, затым былі выкінутыя з яго па прычыне моўнай «неадпаведнасці». Пераважная іх частка створана прадстаўнікамі шляхецкага саслоўя, якія апісваюць сваё асяроддзе і яму ж у асноўным адрасуюць свае мастацкія тэксты. Фарміраванне поўнай і цэласнай карціны жыцця айчыннай інтэлігенцыі ў гэты перыяд прадстаўляе цікавасць